

GLASLO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB, ILICA BROJ 31 III. KAT. PRETPLATA: GODIŠNJE K 32.—, POLUGOD. K 16.—, ČETVRTGOD
 RUKOPISI SE NE VRAĆAJU. POJEDINI BR. 1 K. IZLAZI TRI PUT MJESEČNO.

Pred odlukom.

Židovske novine javljaju, da će biti ovih dana vode eijonističkog pokreta opet pozvani pred vijeće desetorice mirovnoga zbora, jer je na dnevnom redu pitanje konačne likvidacije Turske. Louis Brandeis, Rosof, upravitelj palestinskog ureda dr. Thon i drugi prekinuli su svoj boravak u Palestini i vratili se u Pariz. U Londonu sakupljen je Veliki Akcijoni Odbor, da se posavjetuje s vodama o razvitku naše stvari. Stojimo pred konačnim riješenjem palestinskog pitanja, pa treba da smo svjesni velikih zadaća, koje valja ispuniti i problema, koje moramo riješiti. Palestinsko pitanje nije jednostavno. Vođe eijonističkog pokreta preuzeli su na se tešku odgovornost, a činili su to u uvjerenju, da iza njih stoji narod, voljan i odlučan, da oživotvori dvotisućljetni svoj san. S toga odgovornost tereti i svakoga od nas. Svaki valja da spozna, da nije dostatno osloniti se na rad drugih. Svi lično moramo surađivati na djelu preporoda našega naroda. Nije dostatno, da nam mirovni zbor prizna pravo na Palestinu, da odredi mandatarnu silu, koja će upravljati zemljom do onog časa, dok židovski narod sam ne će biti kadar, da sam preuzme upravu zemlje. Mi se ne možemo ni na koga osloniti. Sami moramo nasmoći snage, da provedemo sve, što od nas traži veliki momenat narodnoga preporoda. Ne smijemo se zadovoljiti lijepim uspjesima, što smo ih postigli; oni mogu biti samo poticajem, da što revnije i požrtvovnije poradimo na izgradnji naše narodne budućnosti. Sinovi židovskoga naroda moraju djelotvorno raditi na oživotvorenju narodnog ideala. Ne dostaju više lijep gest, oduševljenje i propagacija ideje. Tražimo suradnju svih, ličnu žrtvu, koju će doprinijeti svaki, da postanemo doista nosioci narodne renaissances, da dokažemo, da nam je ozbiljno do toga, da riječ našu privedemo djelu.

Živimo u odlučnim časovima. Na mirovnom zboru u Parizu kroje se sudbe naroda i preudešava se karta Evrope i Azije. Nestaje starih država, nastaju nove. Ugnjetavani i progonjeni narodi dobivaju svoju slobodu i nastoje urediti svoje prilike. Bore se s velikim poteškoćama, koje su skopčane s uspostavom narodne samostalnosti. Premda se ovi narodi bore protiv velikih zapreka, da dođu do svoje samostalnosti, ipak nijesu za njih nesa-

vladive, jer ovi narodi žive na svom teritoriju; oni ne trebaju urediti veliki aparat emigracije, sačinjavaju homogene narodne jedinice, imaju svoju izgradjenu kulturu i preuzeli su upravni aparat, kojim se mogu na početku služiti. A kako stoje prilike u nas?

Nakon dvadeset vijekova izgubljene samostalnosti židovski narod stupa opet na polje političkoga rada. Prvi put zavisiće o našoj odluci i o našoj volji budućnost našega naroda. Imat ćemo prilike, da sami sebi izgradimo narodnu domaju, da je udesimo prema potrebama i željama našega naroda; do naše će sposobnosti, energije i požrtvovnosti stajati, hoće li nove židovska domovina služiti na korist cjelokupnom narodu. Abnormne prilike, u kojima je židovski narod živio, nesnosno stanje, u koje je reakcionarna turska uprava dovela Palestinu, otešćavaju veoma riješenje židovskoga problema. Dugo će trebati, dok popravimo ono, što su galut i dugo odricanje političkog rada židovskog naroda skrivili.

Provedenje velikih zadaća iziskuje naprezanje svih sila. Prije svega treba provedi narodno osvještavanje svega židovstva. Ne smijemo se podati vareći; veliki dio židovstva nije još narodno osvješten. Treba da izgradimo našu organizaciju, da može udovoljiti svim svojim zadaćama i namaknuti joj ogromna financijska sredstva, koja će biti potrebna. Valja socijalno - ekonomski istražiti Palestinu, kako bi što uspješnije proveli kolonizacioni plan izrabljivanjem prostora i ekonomskih mogućnosti zemlje, da bi što veći broj Židova mogao emigrirati u Palestinu. Narod, koji se u pretežitom dijelu svom odvikao poljodjelstva, treba opet privesti prirodi. Jednoličnost zvanja morat ćemo diferencirati, hoćemo li da naš narod i ekonomski pridignemo. Ljude raznih miliona treba ujediniti jednovitom židovskom kulturom, a zemlju opustošenu i zapuštenu iznova intenzivno kultivirati. Javno i privatno pravo valja postaviti na židovski temelj, koji će ujedno odgovarati principima demokracije i napretka. Kulturne prepreke morat ćemo izgladiti i izbjegavati kulturnu borbu. Postavit ćemo Palestinu na takav socijalni temelj, da će svaka klasna borba, koja bi nam uništila mladi židub, biti suvišna.

Držimo, da bi bilo suvišno nastavljati nabranje svih zadataka, koji nas čekaju. Ma kako visoko cijenili plodove malne dvadesetpetgodišnjeg eijonističkog rada, ako ih omjerimo prema potrebama, kojima valja udovoljiti već sutra ili preksjutra, moramo priznati, da nam treba iz temelja graditi upravo sve, što bi Palestinu imalo da učini narodnom domajom Židova. Besprimjeran je pothvat, da se u razvitku zaostala, slabo napućena zemlja, ostavljena od svog naroda, nakon dvotisućljetnog rastanka opet učini domajom tog naroda. Milijuni našega naroda, što žive razasuti po cijelom svijetu, razvijali su se različito pod raznim političkim i ekonomskim prilikama, a da su ipak osjećali neodoljivu potrebu: da se orijentiraju prema Palestini. Znamo da će biti na putu do cilja, vezanja zemlje sa židovskim narodom, velikih poteškoća. Ali te poteškoće ipak nijesu nesavladive. Premostit ćemo sve političke, tehničke, ekonomske i administrativne poteškoće, ako budemo našli dovoljno potpore onde, gdje je jedino tražiti možemo: u nama samima. Treba volje, snažne i jake, pa će biti radenika svake vrsti. U času odluke manifestirat će se probudena i osvještena volja židovskoga naroda u veliko pregnuće, koje se ne će zaustaviti ni pred najvećim žrtvama, dok ne oživotvori židovsku narodnu domaju.

Agrarno pitanje u staroj i novoj Palestini.

Ako uživite po mojim uredbama i zapovijesti moje uzdržite i učinite, davaću vam dažd na vrijeme i zemlja će radjati rod svoj i drveta će u polju radjati rod svoj; i vršidba će vam stizati berbu vinogradsku, a berba, će vinogradska stizati sijanje i ješćete hljeb svoj do sitosti i živjećete bez straha u zemlji svojoj, jer ću dati mir zemlji, pa ćete spavati i ništa vas ne će plašiti, jer vi ste sinovi Gospošklopljen između Boga i Izraela u doba šklopljen između Johove i Izraela u doba kad je još Bog živio u sredini ljudskoj, kad nije bilo provallije između čovjeka i Boga. U staro doba izraelske samostalnosti bili su Jevrejima biblijski zakoni, božanskom voljom, koju su morali ispuniti, da im život bude sretan. Od svih zakona biblijskih sigurno su agrarni najuzvišniji, a ni današnje doba ne dostignu moralnu i socijalnu visinu agrarnog zakonodavstva u staroj Palestini.

Na nekim primjerima iz biblije, a onda iz talmudskih mjesta i najnovijih arheoloških iskopina u svetoj zemlji razaznaje se duboki duh zakonodavstva, a naročito velika pravednost agrarnih uredba. U tim se uredbama riješavaju gotovo sva pitanja zemlje, posjeda, vlasništva, kapitala, špekulacije, radnika, otplate, od mora. Kao temeljni zakon vrijedi, da zemlja pripada (kao čisto pravlasništvo) Bogu, a ljudi su samo posjednici zemlje, žive na njoj kao došljaci i ukućani; zemlja je ljudima povjerena, da je obrađuju, ali ne kao robovima ili kmetskoj raji, nego kao slobodnim seljacima i sinovima božjim. Na tom temelju sagrađene su čitava agrarna zgrada i zemljišna politika.

Politika u starih Jevreja bila je ujedno etika; tako je i agrarna politika zdrava etika pravednosti i ljubavi prema zemlji, plodovima zemlje i ljudima. Korisno je upoznati se s tim agrarnim kodeksom biblijskog doba, jer će samo na temelju tih starih palestinskih agrarnih načela moći nova Palestina doista sagrađiti zdravu jevrejsku državu. — Pošto dakle (kako rekosmo) nije nitko bio vlasnikom zemljišta, nije mogao ni raspolagati njome svaki, kako mu se prohtjelo; svakako nije mogao nitko trajno prodati zemlju i špekulirati njom. Ako je tko nuždom prisiljen, da se odrekne jednog komada svoje zemlje, jer je ne može sam obrađivati, ili jer mu novaca treba, to će mu susjed moći uzeti zemlju u zakup; susjed mora tu zemlju vratiti, čim je prvi posjednik može opet otkupiti, ili ako je netko od njegove rodbine otkupi. Ali i na svaki način ne može nitko trajno doći do zemljišnog veleposjeda, jer svaki mora svoj posjed i bez otkupa natrag dobiti, kad dode (svakih pedeset godina) jubilara godina praštanja i žmirenja; te godine naime mora svaki opet doći do svoga posjeda, jer pravo nasljedstva nad zemljom imade samo onaj, koji je prvi na njoj radio. To pravo posjeda i nasljedstva je temelj svega, jer doista najveća nepravda — kako ćemo još vidjeti — na svijetu dolazi otud, što je zemlja proglašena vlasništvom, što je to vlasništvo zakonom zaštićeno, i što je dopušteno, da se ovo pravo vlasništva nad zemljom nasljedi. — Drugi veliki zakon agrarne etike u staroj Palestini je odmor zemlje, ljudi i životinja. »Šest godina zasijevaj njivu svoju, šest godina reži vinograd svoj i sabiraj, a sedma godina neka bude sabat za odmor zemlje; sedme godine nemoj sijati u polju svome ni rezati vinograda svojega. — Držite sabat moj i svetinju svoju poštuju. Šest dana radi, a sedmi dan, koji je sabat za počivanje, neka bude sveti dan, ne radite ni jednoga posla; toga dana neka miruje i zemlja tvoja i rob tvoj i sluškinja tvoja i životinja tvoja. — Još uzvišeniji od ovoga zakona pravednosti prema svima božjim stvorovima je zakon ljubavi i jednako sti. »A kad žanžete rod zemlje svoje nemoj požeti sasvim njive svoje, ni vinograda svojeg nemoj pabirčiti, nego ostavi sšromahu i došljaku. Ne zakidaj bližnjega svoga i ne otimaj mu; plata nadničareva da ne prenoći kod tebe do jutra. Ko je došljak među vama, neka vam bude kao onaj, koji se rodio među vama i ljubite ga kao same sebe. Ne varajte jedan drugoga. Ako osiromaši brat tvoj i iznemogne ruka njegova pokraj tebe, prihvati

ga. Nemoj uzimati od njega kamate ni dobiti; novaca nemoj mu davati na kamatu, niti mu hrane svoje pozajmi radi dobiti«.

Dovoljno je primjera, da se upozna duh agrarne politike biblijskog doba.

Kako je sve postalo drukčije, kad je rimski imperij zadespotovao Palestinom. Božansko pravo (ius divinum) nad vlasništvom zemlje, nepisano, ali posve razumljivo i priznato prirodno pravo (ius naturale) nad posjedom i nasljedstvom zemlje, koje je imao marljiv i radni čovjek, postadoše ruglom u imperijalističkom Rimu. Božansko pravo pretvori se u pisani zakon (ratio scripta), da zemlja pripada onome, koji je silom osvoji i moći svojom zaštititi; a prirodno pravo svakog čovjeka na plodove svoga truda pretvori se u građansko pravo (ius civile), po kome može svaka osoba postati zakonitim vlasnikom zemljišta, i ako vlasnik nema nikakva ličnog odnošaja prema svome vlasništvu. Vlasnik sjedi u Rimu, a njegovi robovi rade za njega na njegovim velikim dobrima (latifundijima). Rimsko pravo učini zemlju stvarju (res), kojom se može trgovati kao sa svim ostalim trgovačkim predmetima. Zemlja je postala privatnim vlasništvom (ne dakle samo posjedom) pojednaca, a opseg zemljišnog vlasništva mogao je biti neizmjeran. — Ne bi trebalo ni spomenuti rimskog imperijalističkog kapitalizma, da nema dovoljno dokaza u istoriji srednjeg i novog vijeka, da je rimsko agrarno zakonodavstvo jako djelovalo na stvaranje agrarnih zakona modernog doba. Izuzevši nekoje zemlje, u kojima ima slobodnih seljaka (u Australiji, Šleskoj-Holsteinu, Finskoj, južnoj Americi, Švajcarskoj), vlada u čitavom svijetu pogermanisano rimsko pravo.

U galutskoj istoriji osjetili su Jevreji i prečesto tu veliku nepravdu, da ljudi po nekom pisanom zakonu postaju gospodarima nad zemljom, koja zapravo ne može nikomu pripadati. Jevreji su mnogo prepatili, ako su ikada i gdje bilo pokušavali, da postanu seljacima. Zemlja je bila za njih zatvorena, njima nije po zakonu pripadalo pravo kupovanja, obrađivanja i nasljeđivanja zemlje. Kolika mora biti čežnja za grudom zemlje u Jevrejima, kad im je usprkos svemu uspjelo, da se na nekim mjestima okrugle i privilegovane zemlje bave poljodjelstvom, vrtlarstvom i stočarstvom? Još se više može čovjek diviti, kad sazna, da su jevrejski pioniri od sedamdesetih godina do danas (dakle za nekih 50 godina) stvorili u Palestini 45 jevrejskih farma i naselja. Kad se govori do prije rata o Palestini, mora se još pri tome reći, da je Palestina bila pod turskim jarmom.

Nije suvišno, da objektivno danas promotrimo tursko agrarno pravo. Osmanlije su nekoć kao osvajačka horda provaljivali u slabije zaštićene zemlje, pljačkali i prisvajali oteto zemljište. (U ostalom na toj sili bazira gotovo u svim državama današnje pravo vlasništva nad zemljom). Zarobljeni narodi postali su podanicima, rajom i vazalima, koji su morali plaćati danak. Da se što čvršće drži u rukama osvojena zemlja, imenovao bi sultan u Stambulu svojim namjesnicima u provincijskim vilajetima vezire i paše. Paše su dobivali svoje zemlje ili samo za neko vrijeme ili u vječno nasljedstvo. Paše su onda

posebnim fermamanama i ukazima širili svoje gospodstvo. Vojnički plemići i prijatelji pašini bili su imenovani begovima i dobivali komade zemlje (begluke), na kojima je morala robovati jedna raja. Plemići (gazde-age i spahije) neislamske ispovijesti morali su primiti islam, da im ostanu dobra. Tako je čitavo područje turskog gospodstva bilo podijeljeno u sultanske domene, onda u pašaluke, spahijske i aginske begluke. Pa tako je i u Palestini (kao turskoj provinciji) bilo tu pogledu zemljišta. U Jerusalajimu je gospodovao jedan vezir; uz njega su radili njegovi mameluci, janjičari i eunuhli (Tako je bilo sve do osvojenja Palestine po engleskoj vojsci i jevrejskim legijama za svjetskog rata). Ta je turska vlada bila anarhična korupcija. Po turskom agrarnom zakonu rala je uvijek biti konkretna osoba vlasnikom zemlje. Društvo nije moglo biti vlasnikom. Tako je jevrejska kolonijalna banka (kao korporacija) bila prisiljena, da agentima i povjerenicima prepusti kupovanje zemljišta. Zemljište, koje danas posjeduje jevrejski narodni fond, po turskom agrarnom zakonu bilo bi nezakonito, da nije povjereništvo nar. fonda za Palestinu kupovalo zemljište na razna imena. K tome dolazi, da turska vlada ne samo da nije podupirala poljodjelski rad pravednim agrarnim zakonima, nego je ludim i koruptivnim carinskim i poreznim uredbama otežavala slobodan razvoj agrarne (kao i svake druge) kulture. Veća je carina razmjerno bila za žito i živežne namirnice, nego li za duhan, alkohol i oružje. Zato je fukara u Palestini bila gladna, ali naoružana, a prečesto odana piću, pušenju i seksualnoj raspojasanosti. Beduinima i arapskim razbojnicima bilo je pljačkanje sela dozvoljeno, a jevrejskim seljacima je bilo zabranjeno kupovanje zemljišta. Od čistog prihoda na zemljištu plaćali su seljaci desetinu (ošer), k tome još dolaze porezi za kućnu čeljad (po glavi), za svaku domaću životinju, za ceste i željeznice (koje nijesu nikada bile dograđene). Razumije se, da se nikad nije mogla sastaviti statistika o zemljištu, ljudima i stoci. Tačnog katastra za turske vlade nije nikada bilo u Palestini. Jednom je zemljište pripadalo Arapima, drugi put su isto zemljište imali u rukama beduini, zatim je isto zemljište bilo osvojeno od turskih plaćnika. Dok je paša lutao i išao na pljačku da za svoj harem nabavi čerkeske, javanske i kavkaske Jahudinke, dotle su mameluci u Palestini gubili radni element jevrejski. To je bilo po pravu kismetlj rahluka, ravnodušnosti i neodgovornosti turske vlade. — Pored sultana (sa svojim domenima) i paša (sa svojim pašalucima) imade još jedna korporacija, koja u Palestini posjeduje svoja dobra, a to je t. zv. vakuf. Vakuf je turska džamijska bogostovna uprava; umre li neko, pa nema potomka, ili iz različitih razloga ne određuje svoje ostavštine krvnim nasljednicima, onda pripada njegovo imanje džamiji (vakufskoj upravi).

Jasno je, kako je komplicirano sada zemljišno pitanje u Palestini i koliko može skriviti nezdravo agrarno zakonodavstvo. Buduća jevrejska palestinska vlada imaće mnogo poteškoća, dok se tako uredi prilike, da se može stvoriti katastar. Hoće li jevrejska vlada (prisiljena mandatarskom kapitalističkom Engleskom) pri-

znati pašaluke, sultanske domene i vakuf-ska dobra, hoće li ona sva ta dobra otkupiti, ili će ih jednostavno rekvirirati i prisvojiti, to ovisi o snazi nove jevrejske vlade, o njezinom naziranju o agrarnom pitanju, o njezinom »pijetetu« prema staroj »toleranciji« Turske i o njezinom ugovoru sa Engleskom kao državom, koja preuzima protektorski mandat nad Palestinom, dok ne uzmogne sam jevrejski narod preuzeti autonomnu vladu.

Kad se već govori o Engleskoj, a znamo za sigurno, da Engleska preuzima mandat u Palestini, nije suvišno, da odgovorimo na pitanje, da li će engleski guverner u Palestini stati na put i stvarati »administrativne« zapreke nacijonalizovanju zemljišta u Palestini (kako to jevrejski nar. fond zamišlja sebi u rukama čitavoga naroda koncentrisano palestinsko zemljište). — Prije nego li je u Engleskoj bilo zavedeno rimsko pravo privatnog vlasništva nad zemljištem, pripadala je zemlja državi, klanu (plemenu) i općini. Po rimskom zakonu prizna poslije država vlasništvo nad zemljom pojedinim plemenskim i općinskim poglavicama. Ovi se proglašiše lordovima. Lordovi uništiše oranice i polja i pretvorili ih u šume i pašnjake, da zadovolje lovačkim svojim strastima i športskim nagonima. Silno je seosko pučanstvo postalo industrijskim proletarijatom. Engleska je postala industrijskom zemljom, pošla je na imperijalističko osvajanje plodnih »divljih« zemalja i engleski je ljudski materijal (porodica, žena, »realnost«, hladnokrvnost) zakrčljao duševno i kulturno. — Danas stoji Engleska pred teškim agrarnim pitanjem. Pašnjake i šume treba pretvoriti u oranice, vrtove i polja, radnicima valja dati zemljišta, poljodjelstvo podupirati, zemljište nacijonalizovati. Ako Lloyd George (uplivan od svoga imenjaka i velikog agrarnog socijaliste Henry George-a) temelji svoj socijalno-agrarni program na činjenici, da se po zakonu lordovima smije oduzeti sve zemljište, jer je zemlja državno i općinsko vlasništvo, to će u svom nastojanju sigurno naći odziva u narodu, jer u prevarenom narodu živi još jak osjećaj, da zemlja ne pripada osobama i privatnicima, pa ni umjetno stvorenim dioničkim društvima zemljišne špekulacije, nego da je jedini vlasnik narod. — Kako se današnja engleska vlada drži prema veleposjedu i lordovima, pa kako i ona nastoji oko pravednog uređenja agrarnog pitanja u Engleskoj, svakako ne će engleski guverner ni jevrejskoj vladi u Palestini otežati njeno nastojanje oko radikalnog riješenja agrarnog pitanja u novoj Palestini. — Ali držala se Engleska kako joj volja, stalno je, da mlada jevrejska generacija ne će postati plaćeničkom vojskom imperijalističke Engleske, da jevrejski narod ne će napustiti svoje borbe za oslobođenje, da će nova jevrejska vlada provesti svoj agrarni program, napokon da nova Palestina ne smije nikako postati agrarnom riznicom za industrijalnu Englesku. Mandatarstvo nije pašaluk, nego podupiranje i zaštita jednog još slabog naroda, da taj narod dođe do svoje narodne i kulturne slobode. Stvori li jednom jevrejski narod u Palestini svoj majorit (a to je moguće naseljivanjem zdravog ljudskog elementa, stvaranjem jakog seljačkog staleža, dobrim agrarnim

zakonodavstvom), bude li većina Jevreja u Palestini samosvijesna, onda nova Palestina ne treba nikakvog mandatar, jer može sebi sama odrediti svoj vlastiti put u kulturu.

Preostaje još, da se približno skiciraju principi agrarnog zakonodavstva u novoj Palestini. Jevrejski narod (kako smo na početku ovoga članka rekli) imade u svojoj historiji jake temelje zdravog agrarnog života, naučio je zatim u galutu od rimskog prava, kako ne valja činiti, a vidi, da se čitav svijet poslije rata približava starom jevrejskom zakonu. Zvala to liberalna buržoazija nacijonalizovanjem, nazvali umjereni socijalisti socijalizovanjem, radikalni socijalisti komunizovanjem — uvijek je sve gotovo jedno te isto i ideja je već sadržana u temeljnom principu agrarne etike stare Palestine, naime u načelu božanskog vlasništva nad zemljom i u provedbi pravedne razdiobe zemljišnog posjeda.

Dakle se već u Bibliji nalaze temeljni principi jevrejske agrarne etike za novu Palestinu. K tome će još pridoći mnoga načela modernog iskustva: prirodno je pravo, da su svi članovi narodne zajednice jednaki, da nijedan ne smije biti na korist drugoga izrabljen. Slobodnom seljaku pripada slobodna zemlja; slobodan seljački stalež je snaga, koja i kulturno jednu zemlju osvaja. Koristeći zajednici, razvija se i pojedinac. Vladajuće i podređene klase nema. Nadalje je pravo razuma i socijalne pravednosti, da svaki posjeduje toliko zemlje, koliko može obraditi svojim rukama i koliko mu treba, da prehrani sebe i porodicu. Ko redovito i marljivo ne obrađuje zemlju, gubi pravo na zadrugarstvo i zemlju. Zadrugar ne smije prodati zemljišta; učini li on to ipak, ima zajednica pravo natrag okupirati zemljište. Ko radi na zemljištu, ima pravo nasljedstva, on, njegova porodica, njegovi rodaci i bližnji. Niko nema pravo, da zemljište, koje obrađuje jedan zadrugar, okupira i prisvoji. Država mora carinom, oporezovanjem špekulanata, opraštanjem poreza zemljoradnicima, stvaranjem poljodjelskih škola i drugim sredstvima prokušane agrarne politike štititi i podupirati poljodjelstvo. Selo je autonomno, razmirice na selu izmiruje seoski sud, a upravu i organizaciju vodi seosko vijeće. Sela mogu slobodno međusobno stvoriti osobite ugovore (n. pr. o izmjeni plodova, o zajedničkom poduzimanju poslova kod sijanja, žetve i vršitbe, kod prekopavanja, obrezivanja, berbe vinnograda, kod upotrebe oruda), ako ugovori nijesu na štetu čitavoj narodnoj zajednici.

Na temelju tih principa stvorioe novi Palestinci svoju Palestinu, a vodama će pred očima uvijek lebđjeti zdrav seljački stalež i usavršena socijalna pravednost.

Altis.

Iz židovskog svijeta.

Saziv općeg židovskog kongresa. »Komitej židovskih delegacija na mirovnom zboru u Parizu« raspravljao je svestrano na svojoj zadnjoj sjednici pitanje saziva općeg židovskog kongresa. Motzkin predložio je rezoluciju, prema kojoj bi imao komitej židovskih delegacija ili drugi komitej, koji bi se izabrao iza zaključka mira, sazvati opći židovski kongres, čim

su svladane tehničke poteškoće za ovu priredbu. Kongres imao bi da izabere zastupstvo s istim programom, što ga sad komitej imade. Motzkin pozvao se na slični zaključak židovske narodne skupštine u Ukrajini i americko-židovskog kongresa.

Predlog Motzkin poduprli su Rosenbaum, dr. Syrkin, dr. Salkind i Kaplan, dok su drugi članovi komiteja, Sokolov, Alejniki i dr. Pasmannik simpatično pozdravljali predlog, no ipak su pravili neki priuzdržaj. Dr. Reich i drugi tražili su tačnije preciziranje programa.

Nakon živahne debate, u kojoj je pitanje kongresa svestrano pretresano, izabrana je komisija, u koju su birani Sokolov, Motzkin, Reich i Rosenbaum, da formulira rezoluciju radi saziva općeg židovskog kongresa.

Peticija engleskih Židova. Židovi Engleske, bez obzira na političko i vjersko uvjerenje, potpisali su peticiju, koja je predana mirovnom zboru u Parizu. U peticiji moli se mirovni zbor, da prihvati takve ustanove, koje će žid. narodu zajamčiti opsežna prava i dati mogućnost za izgradnju Palestine u narodnu domaju. — Peticiju potpisalo je 77.039 engleskih Židova.

Amerikanska istražna komisija u Pinski. Iz Varšave javljaju: Amerikanska istražna komisija, koja je nekoliko dana boravila u Pinski, vratila se u Varšavu. Neki članovi komisije saopćili su židovskim novinarima rezultat svojih istraživanja. Ustanovljeno je, da su 35 Židova, koji su strijeljani, bili nedužni. Nijedan nije pripadao boljševičkoj stranci. Oblasti, koje su dale nalog za uapšenje, nijesu imale pojma o političkom stajalištu ustrijeljenih. U Beteku uapšene su 72 osobe. Izveli su ih na trg i postavili pored manastirskih židova, gdje su, nakon odstranjenja nekih staraca i šest žena, strijeljani.

Engleska poslat će istražne komisije u Poljsku. U engleskoj zastupničkoj kući izjavio je državni podtajnik za inostrana djela na upit nekih zastupnika, da Engleska namjerava poslati dvije komisije u Poljsku, koje će imati savjesno i objektivno da istraže pogrome u Poljskoj. Engleski delegati staviti će se u sporazum s americkom misijom.

— Zastupnik Kenworthy pitao je ministra, da li su već određeni članovi istražne komisije, ima li u komisiji jednog Židova i kad će komisija otići u Poljsku. Harmsworth odgovorio je, da je već pozvao dvije ličnosti za istražnu komisiju, a nada se, da će komisija pripadati jedan Židov. Komisija otići će doskora u Poljsku.

— »Hajnt« javlja, da židovskonarodni krugovi u Londonu žele, da Izrael Zangwill bude član istražne komisije. Zangwill je navodno izjavio, da je voljan primiti taj mandat. Ne zna se, da li će engleska vlada htjeti ovako radikalnog kandidata potvrditi.

Pričeki sudovi za krivce pogroma. »Kuryer Poljski« javlja: Obzirom na izgrede protiv Židova naredio je ministar predsjednik Paderewski, da se svaki krivac stavi pred prijeviki sud i u roku od 24 sata osudi. Ova naredba vrijedi za vojnike i civilne osobe.

— »Reuter« javlja iz Londona: Dopisnik »Morning Post«, javlja iz Varšave:

Paderewski izdao je naredbu za zaštitu Židova. Postavljeno je 40 prijekih sudova, koji će u roku od 24 sata suditi svim osobama, koji su osumnjičeni, da su sudjelovali pri pogromu. Ovi prijeki sudovi imat će potpunu slobodu jurisdikcije. Vlada hoće da narod uvjeri, da je čvrsto odlučila zapriječiti svaki nasilni akt protiv Židova. Posjet Morgentaua i drugih ličnosti, koji su po nalogu predsjednika Wilsona otišli u Poljsku da istraže progone Židova, urodio je već dobrim plodom.

Dopisnik »Morning Posta« ustanovljuje veliki uspjeh, što ga je Morgentan postigao. Posjet ove misije u Vilni imao je za posljedicu, te su svi Židovi, koji su bili zatvoreni, s mjesta pušteni na slobodu. (Ovu vijest donasaju poljska agentura i Poljacima sklone novine. Vijest potiče od »Kuryer Poljski«, a za sad nije poznato kakovo službeno naredjenje o zavedenju prijekih sudova. Narocito židovske novine primile su s velikom skepsom ovu vijest. Op. ured.)

Ukrajinska vlada o pogromima. Obzirom na vijesti židovskih delegacija u Parizu o pogromima u Ukrajini, objelodanjuje ukrajinska misija u Parizu opširnu notu svoje vlade. Ukrajinska vlada pridržaje se, da nakon provedenih izvida objelodani tačan materijal, a već sada izjavljuje, da su bili pogroma u Proskurovu, Kameneć-Podolsku i Jekaterinoslavu, no da su brojke o ranjenim i mrtvim znatno pretjerane. Da se u predjelima, gdje direktorij ne vlada, već destruktivni elementi crnih banda, događaju anarhistički ekscesi, neizbježiva je posljedica revolucionarnih bojeva. K tomu dolazi da je pučanstvo naučeno od starog režima, da za sve okrivljuje Židove. Nota upozorava, da su godine 1905. opravdani pogromi time, da su svi Židovi kadeti, a i sada se čuje optužba, da su svi Židovi boljševici, premda je notorno, da velika grupa židovskih trgovaca i radnika otklanja boljševizam. Direktorij radi svom energijom na provedenja državne organizacije u Ukrajini, te na zaprećenje pogroma, koji ponizuju ukrajinski narod pred povijesti i civilizovanim svijetom.

Tragedija poljskih Židova. Pod tim naslovom objelodanio je poznati publicista dr. A. Charasch, autoritet u istočnoevropskim pitanjima, u »Neuen Zürcher Zeitung« članak, koji će bez sumnje naići na pažnju mjerodavnih poljskih krugova, jer se pisac toga članka za vrijeme rata češće zauzeo za poljsku nezavisnost. Obzirom na nedostatak prostora donasamo tek najmarkantnija mjesta:

S ove strane granica Poljske gledaju njezini prijatelji s osjećajem duboke boli i tuge ono, što će da dodje. Država, jedva da stoji na svojim nogama, pokazuje već sad veliku požudu za tuđim zemljama. Na jednoj strani treba da se na ruinama bivše države sagrađe židovi, a kao štuk ima da služi židovska krv kao za vrijeme egipatskih Faraona. Poljski pogromski orkan, koji bijesni bez kraja, uništava jednu židovsku naseobinu za drugom, te nadilazi najveće rekorde, što ih postigoše znameniti ruski pogromski junaci, koji su duboko povrijedili svaki ljudski osjećaj. Djelo poljskih crnih junaka odlikuje se svojim brutalitetom, koji ide uporedo s onim poljskim rafinementom, koji je tako poznat po cijelom svijetu. Pokazalo se nadalje, da su prvaci ovih pogroma poljski legionari, vojnici i časnici. A što nas osobito zabrinjuje je činjenica, da vodje poljskog naroda sve to gledaju, a da ništa ne urade, kako bi stali na kraj tim okrutnostima. Čovjek može da očajava i da podigne najplemenitiju optužbu kad vidi, da muževi, čija riječ i danas mnogo važi, na sve to šute.

Da obeskrijepe optužbe, misle Poljaci, da je dostatno objelodaniti dementi. Ako

to više ne upaljuje, tad traže krivci navodne krivce i nadju Židova, koji je sad kriv skupoći, drugi put izdaje Poljake Nijemcima, sad je opet boljševik i još mnogo toga. Najjednostavnije je kazati, da su svi Židovi boljševici, no teško je vjerovati, da su svi ti muževi, žene, starci i djeca, koji su ubijeni, zaista sljedbenici Lenjina.

Poljski vodje trebali bi, da se kane stare svoje taktike i napustiti zahtjev, da je ravnopravnost Židova skopčana s odricanjem njihove narodnosti. Pa i sami ozbiljni Poljaci ne smatraju takozvane »Poljake mojsijevе vjere« pravovaljanim Poljacima. Narodna prava su danas zahtjev, kojemu se ne možemo oprijeti. Oni nijesu opasnost, da će uslijed njih nastati država u državi, ali oduzimaju narodnoj mržnji žalac i vode do sporazuma. Samo u sporazumu s narodnostima moći će Poljska da procvate.

Položaj u Solunu. O prilikama u Solunu izjavio je tamošnji rabin Jakov Meir slijedeće: Strahoviti požar, koji je bijesnio prije 1½ godine, počinio je veliku štetu i uništio je blagostanje židovske općine. 85% postradatih bijahu Židovi. Pomoć je brzo došla, ali nije dostajala. Mnogi imućni Židovi pali su na prosjački štap. Ali oni nisu primali milostinje, već su obavljali najteže poslove da prehrane sebe i svoje. Postepeno su se poboljšale prilike. U Solun su došle silne množine vojnika, koji su tamo ostavili mnogo novaca i materijala. Grčka, franceska i talijanska vlada pobrinule su se za izgradnju kuća i stanova, pa su za nekoliko mjeseci bili svi pogoreli pod krovom. Danas se je Solun materijalno već posve oporavio. Samo duševno i moralno Solun je još na niskom stepenu. — Odnasaj između Židova i grčke vlade sada je prijateljski, premda je u početku došlo do nesuglasica, koje su izazvali niži upravni organi. Sada vrši redarstvenu službu u židovskim četvrtima židovska momčad i sukobi se više ne događaju. — Cijonistički pokret imade u Solunu mnogo pristaša. Mnogo židovskih obitelji kani se preseliti u Palestinu, čim bude put otvoren. To je sam radni narod: ladari, nosači, ribari, klesari, zidarji i obrtnici. — Solunska je židovska općina dobro organizovana. Jedino je školstvo zanemareno. Školske su zgrade izgorile i danas polazi samo 3000 djece židovske škole, dok je prije požara bilo oko 20.000 učenika žid. škola. Jevrejski se premalo goji, jer nema spremnih učitelja. Škole u Solunu trebaju pomoći i poticaja iz Erec Izraela. — Biti će u interesu solunskih Židova, da podržavaju jake veze sa Palestinom, jer samo iz ognjišta nove židovske domaje moće će dobiti onu pomoć, koja će ih duševno i moralno pridžići.

Iz cijonističkog svijeta.

Louis Brandeis u Parizu. Kopenhaški cijonistički dopisni ured javlja iz Pariza: Dne 5. augusta bila je važna plenarna sjednica »Komiteja židovskih delegacija«. Sjednici pribivali su Louis Brandeis, Jacob de Haas, članovi palestinske cijonističke komisije, prof. dr. Friedenwald i Szold, te prof. Zimmermann iz Londona. Sva su ta gospoda bila na putovanju u Palestinu, te će poći u London u važnoj političkoj misiji. Osim toga pribivao je sjednici i prof. dr. Frankfurter iz Amerike, koji već nekoliko mjeseca učestvuje u političkom radu cijonističkog vodstva u Parizu.

Nahum Sokolov srdačno je pozdravio goste. Podsjetio je na veliku pomoć, koju su za vrijeme cijelog rata pružali američki Židovi braći svojoj u svim zemljama i toplim riječima istakao osobne zasluge Brandeisa. Zatim je ocrtao rad »Komiteja židovskih delegacija« i istakao veliki udjel američkih delegata u tom radu. Naglasio je, da Komitej čekaju još velike i odgovorne zadatke i konačno je opisao strašni položaj Židova u istočnoj Evropi.

U svom odgovoru čestitao je Brandeis k uspjesima i nemornom radu. Izjavio je svoje zadovoljstvo nad izjavom Sokolova o radu američkih delegata, a naročito gospode Macka i Marshalla. Zatim je izvijestio o svojim utiscima o Palestini, te rekao: Nakon što sam vlastitim očima vidio zemlju velike židovske prošlosti i velike židovske budućnosti, razumijem, zašto Židovi i drugi narodi tako ljube tu zemlju. Očekuje, da će se zajedno s ostvarenjem naših nada na Palestinu postići i ciljevi, za koje radi Komitej. On i njegovi prijatelji u Americi uradit će sve, što bi moglo doprinijeti fizičkom, ekonomskom i intelektualnom pridizanju Židova.

Iza toga govorili su još gospoda de Haas, Rosoff, prof. Zimmermann i Leo Motzkin. Svi su naglasili važnost političkih zadaća, koje se imaju izvršiti. Osobito su istakli narodne probleme židovstva u Rumunjskoj, Čehoslovačkoj, Jugoslaviji, Solunu i Jemenu, koji će se doskora morati riješiti.

Konačno se nakon iscrpljenog dnevnog reda Sokolov srdačnim riječima oprostio od Brandeisa i gospode, koja su ga pratila.

Cijonističke skupštine u Parizu. Zadnjih nedjelja održane su dvije velike židovske skupštine, u kojima je Sokolov govorio o sadašnjem položaju cijonizma. Sokolov saopćio je, da će doskora poći ekspedicija najboljih stručnjaka pod cijonističkim vodstvom u Palestinu, da ondje savjesno prouči najvažnije pitanje buduće izgradnje Palestine. Sredstva za troškove ove ekspedicije stavljena su s privatne strane cijonističkoj organizaciji na raspolaganje. Emigracija u Palestinu uslijedit će prema osnovi, koju je cijonistička organizacija izradila, a moći će da započne, kad se budu dovršila istraživanja u Palestini, te kad mjerodavni faktori budu odobrili cijonističke predloge. Cijonistička organizacija pobrinut će se, da dirigira toliko emigranata u Palestinu, koliko će samo moći zemlja da primi.

Govor Sokolova izazvao je burno oduševljenje.

Na jednoj sjednici članova Akcijonoga Odbora, koji su boravili u Parizu, izvijestio je prof. Weizmann u podrobno o položaju cijonističkog pokreta. Dr. Weizmann naglasio je, da cijonistička stvar vrlo dobro napreduje, a i arapsko pitanje vrlo se povoljno po nas razvija.

Interview s vodom Poale cijonista S. Kaplanskyem. Inžinir Salomon Kaplansky, jedan od voda Poale cijona, izjavio se izdavatelju »Jüdische Presszentrale u Zürichu« o nekim aktuelnim pitanjima, te je među inim rekao:

Držim, da odgovara činjenicama, da većina Židova nijesu boljševici. I Poale cijoniste nijesu boljševici, što najbolje dokazuje njihova pripadnost k internacionalni i sudjelovanje na konferenciji u Lucernu. Ne držim nužnim, da se ispričamo, ako ima među Židovima boljševika. Carizam opravdao je svoje pogrome time, da su Židovi revolucionarci i socijaliste. No te činjenice ne mogu da opravdaju pogroma ni nasilja. Postupak sa židovstvom ne smije biti ovisan o mišljenju jedne židovske stranke. Pa ako ima među Židovima i boljševika, ne smije to našim neprijateljima biti opravdanje, da ubijaju mirnog i neoboružanog židovskog pučanstva.

O zadaćama židovskih radnika u Palestini rekao je, da će socijalistički pokret u Palestini biti uvažan, kad radnici budu u velikoj masi emigrirali u Palestinu. Sigurno je, da će u Palestini broj židovskih radnika naglo rasti, no ne će doći do protivština s drugim klasama. Uvjeren je, da će se i u drugim zemljama kod Židova pojačati prijelaz k produktivnim zvanjima, te će i u galutu radništvo preuzeti vodstvo židovske politike. I građanski cijoniste uvidjet će, da se židovska Palestina ne može izgraditi bez veće primjese socijalističkih gospodarskih elemenata. Već

sad imademo jaku struju, da se nacionalizuju zemljišta u Palestini i socijalizuju poduzeća.

O odnošaju prema ortodoksiji izjavio je, da Poale Cijon ne želi kulturnu borbu i da respektuje svačije vjersko uvjerenje. Tražit će dalekosežnu autonomiju za škole raznih smjerova. Ortodoksija ne smije da vjerske tradicije proklamuje dijelom narodnog odgoja. Sukobit ćemo se ortodoksijom, ako bi, u krivom shvatanju vremena i prilika, htjela da postavi pravni i gospodarski život Palestine na teokratsku bazu.

Konačno se osvrnuo i na mirovni zbor i zahtjeve židovskoga naroda, koji su iznešeni pred mirovni zbor. Uvjeran je, da ćemo moći dobiti od mirovnog zbora garancije, koje će nam omogućiti veliku kolonizaciju u Palestini na narodnoj osnovi. Mnogo zavisit će o načinu izvršenja mandata po Engleskoj, a to će se ravnati po internacionalnemu položaju i engleskoj politici budućih godina.

Hebraiziranje naroda. Engleska cionistička federacija priredila je u East Endu skupštinu, u kojoj je poznati cionista Hillel Zlatopolsky govorio o jevrejskim jeziku i palestinskoj kulturi i rekao slijedeće:

U prvoj je perijodi cionizma zauzeo jevrejski jezik u cionističkoj ideologiji isti položaj, kao i kolonizacija Palestine. U isto vrijeme sa pokretom »Bilu« nastao je u Rusiji, pod upravom Ahad Haana i Ben Jehude, »Hašiloah«, te započeo sa propagandom za živi jevrejski jezik. U prvim godinama kongresnog cionizma umanjila se važnost jevrejskoga jezika. Kongrescionisti nisu potpuno spoznali vrijednost i znamenovanje palestinske kolonizacije i jevrejske kulture. To je išlo tako daleko, da su stenografski protokoli prvih kongresa jedva i zabilježili jevrejske govore. Kamo je vodila ta politika? Na jednu stranu u Ugandu, a na drugu stranu koncesijama za židovski jezik. Kasnije se upoznala vrijednost kolonizacije, a ujedno i židovske kulture.

Još uvijek nijesu cionistički zahtjevi dosta radikalni i čisti. Traži se jevrejski samo za Palestinu, a drži se nemogućim hebraiziranje galuta. To se protivi prvotnom našem zahtjevu: jedinstvu židovskoga naroda. Narod mora da ima jedan jezik. Židovska škola na cijelom svijetu mora da je jevrejska. Ruski cioniste su to već uvidili, te danas u cijeloj Rusiji postoji velika organizacija »Tarbut« koja je stvorila cijeli niz jevrejskih škola.

Zlatopolsky izvijestio je o radu te organizacije. U Rusiji postoje četiri učiteljske škole i osim toga ješiva. U Odesi osnovana je visoka škola za jevrejsku znanost, na kojoj predaje i pjesnik Bialik; u Harkovu i Odesi dvije pučke univerze, a u Moskvi stvorena je jevrejska pozornica. Društvo »Tarbut« osnovalo je dvije škole za učiteljice zabavišta, koje imaju na stotine učenica i mnoge jevrejske gimnazije. U Ukrajini osnovalo je društvo 188 jevrejskih pučkih škola i 119 zabavišta.

Zatim je govorio o mogućnostima kulturnog rada u drugim zemljama i požalio, da u Americi još ne izlaze nijedne jevrejske novine, kraj 10 židovskih novina. Govorio je zatim o jevrejskom učiteljskom seminaru u Kovnu i Wienu. Ako ne budemo hebraizirali galut, tad ne će jevrejska kultura moći obastati pred navalom emigranata u Palestinu. Dokle god ne ćemo jevrejski govoriti, ne će mladež ljubiti taj jezik, jer život ljubi samo živo, a ne mrtvo. Unutar cionističke organizacije moramo tražiti radikalno provedenje hebraiziranja. Pozdravljamo nove sumišljenike, koji su došli nakon Balfourove deklaracije k nama, ali moramo od njih tražiti, da bezuslovno prime naše jevrejske zahtjeve. U cijelom galutu moramo svagdje osnovati jevrejske škole. Važnije je danas, da znamo jevrejski govoriti, no pisati. U Palestini već se tražilo, da samo onaj imade pasivno izbornu

pravo, koji zna jevrejski. Mi ćemo taj zahtjev morati i za kongres tražiti. Tko ne zna jevrejski, ne može da bude zastupnikom na kongresu. Ni jedan činovnik u Palestini ne bi se smio namjestiti bez znanja jevrejskoga. Samo tako doći ćemo do cilja.

Predsjednik skupštine, Usiškin, upozorio je na opasnosti, kojima će biti izvršen jevrejski jezik na početku kolonizacije u Palestini. Turski jezik nije mogao biti konkurent jevrejskom, jer je turska kultura neznatna. Sad će se sigurno u Palestini urediti kurzevi za Engleski jezik. Mi ljubimo jezik Shakespearesa Byrona, ali jedan red naše kulture mora da nam je dragocjeniji od najveće kulture drugoga naroda. U ovom času, dužnost je engleskih cionista, da i oni podignu zahtjev hebraiziranja. I cionisti, prem židovska manjina, prodrli su, jer su radikalno stavili svoje zahtjeve.

Iz Palestine.

Brandeis o Palestini. Na oprosnoj slavi za rabija Coocka, koji polazi u Palestinu, izvijestio je Boris Goldberg o uspjehu palestinskog putovanja Louisa Brandeisa. Brandeis prošao je svu Palestinu. Prije odlaska imao je dogovor s generalom Allenbyem, kojemu je očitao svoje utiske. Pošto nije mogao generala Allenbya o svemu informirati, izradio je pismeni izvještaj, u kojemu dokazuje, da nijedan drugi narod, osim židovskog, ne može da podigne Palestinu. Palestinu ne smijemo usporediti s Kanadom ili Brazilom, jer su na nju strašno djelovali svjetski prevrati i tisućogodišnja opustošenja. Samo Židovi, koji su s tisuću nježnih niti vezani sa zemljom, moći će da nasmognu snagu, trud i rad, kulturu i inteligenciju, koja je potrebna za podizanje zemlje. Brandeis je duboko uvjeren, da ćemo za Palestinu naći potrebne snage, a onda će Palestina postati najljepšom i najbogatijom zemljom svijeta.

Konferencija Hapoel-Hacaira. Nedavno je održana nakon petgodišnjeg prekida konferencija predstavnika narodno-socijalističke strane Hapoel-Hacair u Kineretu (Palestina). Nazočni su bili i novo pridošli pioniri. Prvi govornik, Sprincak rekao je i ove značajne izvode: Na jednom nas mjestu kolju, jer smo neutralni, na drugom, jer nismo. Ovdje nas pogromiraju kao buržoaze, a tamo kao boljševike. S boli i s nemirom gledamo u budućnost. I sred najtežih problema najjače i najbolnije osjećamo činjenicu, da nesretne židovske mase još nemaju izlaza iz pakla. Još nije prokrčen put u Palestinu. To je tragika ovog časa. Moramo sabrati svu svoju snagu i sve svoje živce za djelo obnovu. Naše je načelo: Ne smije da bude ezrabljivača, niti izrabljivanih. Zar da se bavimo neplodnom opozicijom i kritikom? Zdravi radnički pokret nije za takvo šta. Kojim putem, dakle, da podjemo? Hapoel-Hacair daje nam jasan odgovor: Putem stvarajućeg pionirstva. Naše je geslo: Borba za najveće uvjete rada i nemoran rad pod svaki uvjet... — Drugi govornik, Goddon, istakao je značajku Hapoel-Hacaira ovako: Prekoravaju nas, da nismo dosta socijalisti. Valja razlikovati socijalizam, kojemu je glavna stvar razredna borba, od naravnog, narodnog socijalizma. Mi zahtjevamo, da slobodni rad bude temeljem naše narodne zajednice, jer je rad veza, koja nas veže sa zemljom i prirodom. Moramo reći narodu: Ovdje u Palestini moraš se koncentrirati i svoj preporod radom ostvariti... Nakon saslušanja referata i debata o stanju gospodarstva i kolonizacije, o mogućnostima rada i plaćama, o ustanovama za zaštitu u slučaju nezgode i bolesti, o osnutku radničkih kolonija, i radničke banke, o opskrbi živim namirnicama itd. prihvaćene su razne rezolucije. — (Organizacija Hapoel-Hacair imade mnogo haverim-a izvan Palestine. U Rusiji

rađe pod imenom »Ceire-Cijon«, u Poljskoj su udruženi u »Hašomern«. Iz redova ovih organizacija proizašle su mnoge radnje budućih pionira: skupine Hehalue i Kvucof. Op. ur.)

Amerikanska komisija u Palestini. Koppenhaškom cionističkom uredu javljaju iz Palestine: Posjet američanske sekcije interalirane komisije donio je nov polet u cjelokupni politički život zemlje. Američanska gospoda došla su u dodir sa svim krugovima pučanstva i pojedinim strankama. Posjetila su razne institucije i primila brojne deputacije iz Judeje i Galileje. Sad su gospoda u Damasku. S početka postojala je neka bojazam glede ortodoksnih elemenata u Jerusolimu. Zastupnici sefardskih i aškenaskih općina razložili su komisiji svoje želje s dostojanstvom i s puno narodnog ponosa. Sefardska općina došla je sa solunskim velikim rabinom rabi Jakob Meiom, koji je blagoslovio komisiju i na jevrejskom jeziku iznio zahtjeve Židova i historijsko pravo židovskog naroda na Palestinu. Većina pitanja, koja je stavio predsjednik komisije, odnosila su se na buduću židovsku emigraciju i na međusobni odnošaj židovskog pučanstva prema ostalom pučanstvu. Aškenasku općinu predvodio je rabin Hajim Sonnenfeld.

U sjednici provizorne egzekutive izvjestio je dr. Eder o primitku komisije u Galileji. Grčko-ortodokсна deputacija izjavila je, da su Židovi donijeli veliku korist zemlji, te da je poželjna velika imigracija Židova. I arapski muhamedanci izjavili su se vrlo povoljno o Židovima.

Braunstein izvjestio je na skupštini u Safedu o dočeku komisije u gornjoj i donjoj Galileji. Mnogi židovski zastupnici naglasili su velike zasluge židovskih imigranata za ekonomski i kulturni razvoj zemlje. Mnogi od njih zamolili su komisiju, da se zauzme za veliku židovsku naseobinu istaknuvši, da arapski narod želi dobre odnošaje sa Židovima. Masa naroda ne slaže se sa istupima neodgovornih pojedinaca, koji su protiv interesa zemlje.

U svim je kolonijama srdačno pozdravljena komisija. Osobito srećan bio je doček u Rišon le Lecijonu, na kojem su sudjelovali zastupnici judejskih kolonija, ugledne ličnosti iz Jafe i Jerusolima i zastupnici cionističke palestinske komisije. Iza dočeka bio je doručak u pačomovom gaju. Amerikanci izjavili su se vrlo povoljno o židovskim seljacima. U Zihron Jakovu opširno je izvjestio komisiju o dosadašnjem radu židovskih kolonija poručnik Aronson (brat poginulog agronoma).

Posjet u Damasku donio je nov polet u političkom životu, a osobito u pitanju protektorata. Jedni hoće autonomnu Siriju, nezavisnu od Hedžasa, drugi tvrde, da Sirija ne može postojati bez protektorata jedne velesile. Neki opet traže prisajedinjenje Sirije Hedžasu. Sekretar američanske komisije posjetio je odmah haham bašija, da s njim uglavi red primanja pojedinih deputacija. U petak, dne 20. sivana, primljeno je odaslanstvo židovske općine. Odvjetnik Abadi i haham baši razložili su stanje i želje židovstva. Njihova razlaganja učinila su dobar dojam. Razgovor kretao se poglavito oko odnošaja između Sirije i Palestine. Predsjednik komisije primjetio je odaslanstvu, da su Židovi jedini, koji traže odepjpljenje Palestine od Sirije. Židovski zastupnici primjetili su, da kao stanovnici Sirije imadu potpuno shvaćanje za želje svojih zemljaka, ali kao Židovi traže rastavu Sirije od Palestine. Naglasili su, da Sirija nije nikad bila sjedinjena s Palestinom. I pod turskim režimom bila je Palestina posebno upravno područje. Kao vjerni sinovi židovskoga naroda traže, nezavisno od toga gdje žive, samostalnost Palestine, a za židovstvo Sirije garanciju njegovih narodnih prava.

O židovskim legijonarima. Egzekutiva rabinskog saveza u Palestini zamolila je britsku vojnu upravu u Egiptu, da bi židovsku pukovnicu riješila, u koliko to ne iziskuju interesi obrane zemlje, svake službe subotom i blagdanom, te da opskrbi židovske vojnike ritualnom hranom. Nadalje moli savez rabina, da se vojnicima dade mogućnost, da posjete Jerusolim i sveta mjesta. — Židovski legijonari dobili su od engleskih vojnih oblasti službeno oznaku »Judeans«, a kao znak određena je menora.

Mandat nad Palestinom. Londonski dopisnik »Jüdische Presszentrale« u Zürichu javlja: U Londonu vijeća komisija, koja će mirovnim zboru staviti predloge o podijeljivanju mandata nad pojedinim okupiranim zemljama. Ta će komisija odrediti, koja će velesila dobiti mandat nad Palestinom i pod kojim će se uvjetima predati mandat dotičnoj velesili. O riješenju ove komisije ovisit će sudbina Palestine i židovskoga naroda, jer mirovni zbor redovito potvrđuje zaključke ove komisije.

Louis Brandeis, koji se sad vratio iz Palestine, ima vrlo dobrih veza s ovom komisijom, pa se velike nade polažu na njegovo djelovanje. Obzirom na skoriju odluku Veliki je akcijoni odbor u Londonu u permanenciji.

Od velike je važnosti vijest Borisa Goldberga, koji je saopćio, da je Engleska brzojavno uputila upravne oblasti u Palestini, neka postupaju u smislu Balfourovih izjava, t. j. da sve učine, e bi Palestina postala opet narodnom domaćinom Židova.

Engleska vojna uprava u Palestini dopušta povratak u Palestinu. Kopenhaski cionistički ured javlja: Engleska vojna uprava u Palestini obznanjuje, da se molbe za povratak u Palestinu nemaju više upravljati na vojnu upravu ili vojnog gubernera. Osobe, koje žele da se vrate u Palestinu, neka predaju svoje molbe britskom konzulu svoga mjesta, koji će molbe poslati na nadležna mjesta.

Povratak ratnih bjegunaca u Palestinu. Beč, 28. augusta. Ovih dana povratila se prva grupa ratnih bjegunaca, 90 na broju, u Palestinu. Palestinski ured u Beču javlja, da će povratak ostalih ratnih bjegunaca iz Palestine uslijediti samo u sporazumu s cionističkom centralom u Londonu. Bjegunci imaju svoje molbe za povratak u Palestinu predati kod palestinskog ureda one zemlje, u kojoj se nalaze, dakle u Čehoslovačkoj Prag II., Buzova 24, u zapadnoj Galiciji Krakov, Stradon 15, u istočnoj Galiciji Lemberg, Bernsteina 9, u Poljskoj Varšava, Gramiczna 9, u Njemačkoj Berlin 15, Sächsische Strasse 8, u Ugarskoj Budimpešta VI., Kiraly-utca 36, u Jugoslaviji Zagreb, Ilica br. 31.

U molbi treba navesti: ime, doba, rodno mjesto i prijašnji boravak u Palestini, kao i sve dokumente, što ih imaju, zatim zvanje i posjed u Palestini, konačno da li putuju na vlastiti trošak ili tko će im platiti putni trošak.

O riješenju molbe bit će svaki obaviješten. Neka nitko ne putuje prije obavijesti iz svog mjesta, jer to ne će povratak pospješiti.

Pripomoćna akcija za Palestinu. Poradi rata silno je stradalo palestinsko pučanstvo. Da se spasi, što se spasiti dade, Židovi svih zemalja poduzeli su pripomoćnu akciju u korist svojih suplemenika u Palestini. Najobilnija pomoć stigla je iz Amerike. Da se bijeda ublaži, sabranje je novac upotrebljen za ove svrhe: Zanimovi, liječnička pomoć, novčana potpora, pripomoć dobrotvornim odborima, radionice, bjegunci itd. Između 1. aprila 1918. i 28. februara 1919. izdano je u Palestini pripomoćnih svota ukupno 210.099 funti sterlinga, t. j. oko 38 milijuna kruna.

Preseljenja u Palestinu. Maks Nordau, koji sad živi u Madridu, izjavio je, da se ne će više vratiti u Pariz, već će se

nakom zaključenja mira preseliti u Palestinu, da tamo sve sile svoje stavi u službu preporoda svoga naroda.

Berlinski »Tag« javlja iz Jerusolima, da je poznati američki filantrop i bankar Natan Strauss brzojavno zamolio, da se u Jerusolimu kupi oveće zemljište i za njega gradi kuća, jer želi, da se čim prije preseli u Palestinu.

Nove željeznice u Palestini. Britsko vijeće u Carigradu objelodanjuje opširno izvješće o radu, što su ga obavile engleske oblasti u Palestini. Izgrađena je željeznička pruga od 500 kilometara. Između Hajfe i Kaira idu ekspresni vlakovi. Počelo se sa pošumljenjem okolice Jerusolima i brda Karmela. Saziv konstituanate bit će po engleskim oblastima nareden u najkraće vrijeme.

Iz Jugoslavije.

Židovski ratni zarobljenici iz Jugoslavije u Sibiriji. »Jüdischer Nationalrat für Deutschösterreich« priopćio nam je iz Austrije ratnih zarobljenika bivše austro-ugarske monarhije u Sibiriji, što ju je primio od cionističkog biroa u Kopenhagenu, imena slijedećih u zarobljeničkom taboru u Krasnaji-Biječki interniranih Židova iz Jugoslavije:

Milan Spätzer iz Djakova, Vincenz Lipkowitz iz Vinkovaca, Makso Weiss iz Banjaluke, Caesar Sambulović iz Sarajeva, Feliks Weiser iz Zagreba, Mikloš Zombor iz Nove Gradške i Sigmund Boskowitz iz Tuzle.

Osnivanje jevrejskog nacionalnog društva u Beogradu. U nedelju 17. o. m. sazvaio je g. dr. David Albala, sanitetski kapetan u ime odbora, veliki zbor građana u sali »Oneg Šabat«, radi osnivanja jevrejskog nacionalnog društva u Beogradu.

Pred prepunom kućom, sazivač je u svome rečitom govoru izneo današnji položaj Jevreja u celome svetu, a u Jugoslaviji napose. U vezi sa zaključcima konferencije mira, g. dr. Albala opisao je težak položaj Jevreja u Poljskoj i Rumuniji, što je proizvelo snažan utisak kod prisutnih. Zatim, iznoseći stanje Jevreja u našem kraljevstvu, istakao je potrebu, da se dobri uzajamni odnosi između Srba, Hrvata i Slovenaca — i Jevreja više učvrste. A to će biti jedan od važnih zadataka ovoga društva. Društvo je sebi postavilo obimne zadatke. Ono će raditi na budjenju nacionalne svesti putem sastanaka i konferencija, pomagati cionističke i kulturno-humane ustanove i stajati u stalnoj vezi sa svima takvim našim ustanovama u Jugoslaviji. Izdavanje jednog dnevnog lista spada tako isto među prve zadatke društvene.

Referat g. dr. Albale saslušan je sa pažnjom i primljen sa punim odobravanjem. Prilivši u načelu predlog o osnivanju društva, prešlo se statutima, — koji su usvojeni sa malim izmenama, — kao i biranju uprave. Uprava, kojoj stoji na čelu kao predsjednik g. dr. Albala, — izabrana je iz svih redova i sastoji se iz 24 lica. Društvo već broji oko 200 članova.

Smatram da nije potrebno i ovom prilikom isticati velike zasluge našeg vrednog dr. Albala, koji je dao inicijativu za celu stvar. Gideonac.

Tečaj podmladka Makabija u Zagrebu. Udovoljujući svestranoj osjećanoj potrebi, da se i najmladji naraštaj postepenim i svrsishodnim vježbama ojača, odlučio je odbor Žid. gombalačkog i sportskog društva Makabi u Zagrebu, da početkom školske godine (od 1. rujna) otvori posebne tečajeve za dječake i djevojčice od 6 do 10 godina. Dječaci vježbat će srijedom i subotom, a djevojčice ponedjeljkom i četvrtkom od 6—7 sati poslije podne pod nadzorom i ravnanjem posebnih predujaka. Upišivanja primaju se u gore naznačenim danima u društvenoj gombani (Ev. škola, Guadalućeva ulica 26). — Oskudni bit će oprošteni od plaćanja doprinosa.

Isti tečajevi bit će od osobite važnosti za učenike ovdašnje izr. konfesionalne škole, koja — gotovo kao jedina — ne raspolaže vlastitom gombanom, uslijed čega je fizički razvoj djece u znatnoj mjeri retardiran.

Iz omladinskog pokreta. Pokret židovske omladine.

O omladinskom se pokretu mnogo piše i govori. U posljednje dvije, tri godine izašla je sva sila knjiga, časopisa i brošura, a bila su i dva velika omlad. kongresa: jedan u Beču u maju god. 1918., a drugi u Berlinu u oktobru iste godine. Silnom vikom i reklamom omladinski je pokret ušao u modu: o njemu svak govori i piše i novina. On ne spada među one stvari, s društava. Nadće se već i plemeniti pojedinci, koji si staviše specijalnu zadaću, marljivim čitanjem sveg onoga što je o pokretu napisano, valjano upoznati pokret.

Omladinski pokret ne uči se iz knjiga i novina. On ne spada među onestvari, s kojima se čovjek može baviti, dok ga je volja, a napustiti stvar, kad te volje nema.

Omladinski pokret nije izvan nas, on je u nama i bitna je sastavina nutarnosti naše. On je skup svih onih borba, što je svaki mladi čovjek, ma koje narodnosti bio, proživljuje u duši svojoj. To je borba između sanja i zbilje, životnog ideala i životnog kompromisa. I kraj takvog razjašnjenja stvari znači upoznati omladinski pokret upoznati sebe, a baviti se njime baviti se sobom.

Nazvao sam omladinski pokret borbom. God. 1897. bio je prvi cion. kongres u Baselu. A da ne čitamo protokole toga kongresa, iz samog se već načina, kako su formulirani naši zahtjevi, jasno razabire, da se u prvoj buri zanosa držalo, da će se Palestina u nekoliko godina kolonizirati. To se mišljenje na žalost pokazalo neispravnim. Nije ovdje mjesto, da navodim sve goleme zapreke, koje su se stavliale židovskoj kolonizaciji Palestine. Jedno samo hoću, a u interesu naše stvari, moram da naglasim: židovska omladina pored svih lijepih riječi o »svom narodu i preporodu na domaćoj grudi« nije svoje dužnosti ispunila.

Kroz dva decenija mijenjaju se naraštaji cionista. Najmladi postaju, stariji prestaju biti cioniste. U srednjoj školi i na univerzi oduševljen pristaša Herzla, udalji se u zrelijim godinama od židovstva zastidjevši se »mladačkog ludog sanjarenja svoga«. Svaka čast iznimkama, ali je većina t. zv. »nekada oduševljenih« pošla tim putem, tako te se Hellman u divnom jednom članku u Jerubaalu pita: »Ima li možda zakon, kom se pokoriti valja?«

Ova je igra, zapravo vrlo običajna, u profinjnijim dušama žid. mladića stvorila jedno određeno čuvstvo, koje bi ja nazvao »griznjom savjesti«.

Izvrtn talijanski sociolog Ferrero ovu je karakterističnu certu opazio u Židova. U svom djelu »Mlada Evropa« on se o tome izražava ovako: U Židova postoji vječiti nagon, da svoj životni ideal ostvari u životu, da svoju riječ pretvori u djelo. Karl Mark bio bi imenovan profesorom na kojoj njemačkoj univerzi i vlada bi mu za sigurno digla spomenik, da je on, poput ostalih »kathedersozialista« samo riječju ispovijedao socijalizam.

Tvrdo vjerujem, da židovska omladina osjeća, te joj je u današnji dan dužnost raditi na izgradnji žid. domaje u Palestini, ali ona ujedna osjeća, da joj nešto nedostaje da tu zadaću časno i izvrši. Ja vjerujem, te židovska omladina osjeća, da osnivajući razna društva, čitaonice i klubove, ne izvršuje zadaću omladine naroda, koji si na ruševinama stare gradi novu domovinu, pa s toga nastaje u duši njenoj bolno čuvstvo izazvano grižnjom savjesti.

Šta nama ne dostaje? Vjera i jedino vjera! Vjera u same nas, vjera, da ćemo riječi svoje i u djela pretvoriti, vjera, da ćemo ideale svoje vidjeti i u životu ostvarene. Dok te vjere nema, svi su programi suvišni, nepotrebni i mrtvi. Dok te vjere nema, sve su rezolucije fraze.

Frazom se pokrivalo do danas slabost naša. Frazom se prelazilo preko pitanja: hoćemo li doista ispuniti postavljene zadatke i želimo li sami da ih ispunimo.

Treba nam jak čovjek, koji će prstom uprijeti u sve grijeha naše i koji će nas pozvati da krenemo jednim i ispravnim putem, koji vodi do konačnog cilja: da krenemo istinito i iskreno. Čovjeka trebamo, koji će nas pozvati, da se okanimo svih dosadanih tolikih fraza naših i da upoznamo svoj omladinski pokret.

U skrušenom priznanju svih dosadanih naših grijeha leži prvi uvjet budućoj veličini našoj.

Zašto naš rad ne odgovara riječima našim i zašto svi naši programi ostaju tek ispisane hartije papira?

Izgradnja Palestine tako je golema zadaća, da se za riješavanje njeno traže ljudi nepokolebivo uvjereni u istinu svoje spoznaje »ljudi«, kojima je ispunjavanje obveza prema narodu stvar bezuvjetnosti kako bi rekao dr. Bernfeld. Za riješenje te zadaće potrebno je i više od zanosa: potreban je širok i vedar idealizam mlade duše spojen s herojstvom.

I u tom je najveći grijeh galuta: iz naroda sanjara, proroka i divnih mučenika za ideale, stvorio je narod, koji kompromis života stavlja pred ideal života; galut je iz nas učinio slabiće, koji pored sviju lijepih riječi o pogubnosti kompromisa sa galutskom zbiljom, kompromise stvara. Galut je iz omladine stvorio starce. Pojam mladosti nije vezan na broj godina. Mlad je onaj, koji vjeruje u sebe, u okolinu svoju i život svoj, a star je onaj, koji te vjere nema. I s toga ima sedamdesetgodišnjih mladića i dvadesetgodišnjih staraca. Evo takvi starci smo i mi, ljudi bez vjere, ili kako bi nas Maksim Gorki nazvao: »nepotpuni ljudi«.

Ali ova se vjera ne da umjetnim načinom uliti u čovjeka. Ona mora da je produkt njegovog načina života i njegovog nazora na svijet. Nastavimo li mi putem, kojim smo dosada pošli, nikad nam se vjera pojaviti ne će i bit ćemo u očima svakog istinoljubivog čovjeka samo skup frazera i ništa više.

Najomiljenije su riječi u ustima »omladin. pokretača, »nacionalna svijest« i »pobijanje šovinizma«.

Jedni nas nazvaše narodom lihvara, a drugi narodom knjige. I dok jedni u nama vide narod, koji je čovječanstvu mnogo dao, drugi nas progone kao parasite na tijelu ljudskog roda. Sombart nam želi dokazati, da smo već u bibliji pokazali mentalitet trgovački, uspoređujući opis Noeve

arhe sa trgovačkim popisom robe u inventaru. Weininger dokazuje kroz stotinu strana omašnog djela svog, da su Židovi kao i žene, stvorovi pasivni, bez sposobnosti, da se zagriju za bilo kojom uzvišenom idejom. Ferrero dokazuje, da su Židovi personifikacija istino- i pravdoljublja, narod, koji je svijestan uzvišene svoje misije na ovoj kruglji zemaljskoj.

Mi Židovi susrećemo na stotinu različitih mišljenja o sebi: dok nas jedni kuju u zvijezde, dotle se drugi nabacuju blatom na nas. Najžalosnije je svakako, da sami nijesmo čisto sigurni kakvi smo, te se jednom precjenjujemo, a drugi puta podcijenjujemo. Svima je nama svakako jedno jasno: da se naš nacionalizam razlikuje od ostalih nacionalizama, ali u čemu ta glavna razlika leži, o tome je malo njih svjesno. I govoreći o našoj nacionalnoj svijesti valja jasno reći u čemu je ona, kako se nekada očitovala i kako se mora u budućnosti očitovati, da bude ono, što je u davno doba bila: židov. nacionalna svijest.

Ne vjerujem u misije, koje su plod usijanih glava raznih filozofa i filozofica. Ali vjerujem u misiju, izraženu u bibliji divnim riječima: »Budite mi narod svećenika!«

Minismo ni bolji ni gorji od drugih, ali smo drugačiji. Najveća je naša pogreška uzajmljivanje pojmova od drugih naroda, pojmova, kao što su: »nacionalna svijest« i »pobijanje šovinizma«.

Najveći Židov je najveći i najčišći Čovjek. Naš najbolji (u evropskom smislu nacionalizma) nacionalac najčišći je internacionalac. Židovski je narod pred dva tisućljeća dao današnji ideal Čovjeka. U svojim smo prorocima dali najčišći izražaj svoga nacionalizma. I ti su ljudi, ponesavši u duši svojoj ideale naroda svoga zadivili, a svojim će divnim idealizmom još dugo da zadivljavaju čitavo čovječanstvo.

Evo u čem je naš nacionalizam, u čemu je svećenstvo i sva misija naša. Ali ti su ljudi sinovi palestinske grude i ideje po njima proslavljene nikoše na palestinskom tlu. Židovski je narod i u galutu stvarao velikane, ali ne stvorio ono, što može da stvara na grudima, s kojim je sav vezan. Židovski je narod vezan uz Palestinu i jedino u njoj on će stvarati na sreću čovječanstva.

Evropski pojam nacionalizma nama je nepoznat. Nepoznat nam je nacionalizam, koji tek onda dolazi do izražaja, kad valja za nj tuđu krv proljevati. Na takvom nacionalizmu mi ne gradimo domaju. Palestina je nama draga i sveta, jer je dala prve borioce, za vječno bratstvo svega čovječanstva.

Jedino ovakav veliki ideal, koji ne poznaje evropsku »nacionalnu svijest« i koji se ne bori riječima protiv šovinizma, jedino takav čist i neoskrvnljen židovski ideal, u stanju je, da stvara čudesa i da iz hrpe staraca stvori vojsku boraca.

Možda je taj ideal silno dalek i možda ga nikad stići ne ćemo, ali jedno je sigurno: to je ideal židovskoga naroda. Tko taj ideal spozna, taj je i dužnost svoju spoznao. Ne tek spoznao, već će taj i dužnost svoju znati da izvrši.

To je ona vjera, koja nam je potrebna: vjera u najviši i najljepši ideal svega čovječanstva.

POZIV. Savez židovskih omladinskih udruženja kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca pozivlje ovim putem sva omlad. društva, koja nisu prisustvovala konferenciji u Brodu n. S., da gornjem Savezu jave što prije svoju adresu uz slijedeće navode:

- ime društva,
- imena odbornika,
- broj članova,
- stanje blagajne i knjižnice.

Svi se dopiši, izvještaji i upute šalju na adresu: Savez židovskih omladinskih udruženja kraljevstva S. H. S., Zagreb, Ilica 31, III. kat.

B'not Cijon u Zagrebu imat će prvu svoju redovitu sjednicu nakon ljetnih praznika u nedjelju, dne 7. septembra o. g. u 3 sata poslije podne. Umoljavaju se sve članice, da pribivaju toj sjednici.

Fotografije sa omladinske konferencije u Brodu na Savi mogu se naručiti uz točnu naznaku adrese kod tajnika brodske organizacije Rudolfa Fuchsa. Slike su dobre, cijena po komadu 40 K. Treba navesti, koju sliku tko želi, da li onu s delegatima ili onu s delegatima i gostima. Novac treba unapred poslati.

BERNARD H. PINTO 150	
SARINA MONTILJA	
zaručeni	
Bihać	Zenica

LUNA LEWY 151	
DAVID ALBAHARI	
zaručeni	
Sanski Most, u mjesecu listopadu	

ABRAHAM FINZY	
SOFIE LEWY	
vjereni. 146	
Bijelina u kolovozu 1919.	

JOSEF M. MAESTRO 149	
MATILDA S. ALTARAC	
vjenčani u mjesecu rujnu.	
Sarajevo.	Derventa.

VILIM WEISS	
pošt. i brzoj. članovnik	
JOSEFINE WEISS rođena LÖWY	
vjenčani. 148	
U Mitrovici, dne 19. kolovoza 1919.	

Rascvijenim srcem javljamo svim rođacima, prijateljima i znancima, da nam se je dne 9. kolovoza ove godine u 5 sati po podne, nakon duge, teške bolesti nezaboravna supruga, kćerka i sestra nam, gospođa

Frida Fischer rođena Schwarz

u 28. godini života preselila u vječnost.

Smrtni ostanci premile nam pokojnice sahranjeni su dne 10. kolovoza na židovskom groblju u Osijeku.

U OSIJEKU, dne 14./VIII. 1919.

Julije Fischer, suprug
Ana ud. Schwarz, majka
Kamilu Schwarz, brat.

Vijesnik Povjereništva Židovskog narodnog fonda (Keren kajemet lejisrael) za Jugoslaviju.

Izkaz darova

za vrijeme od 15./VIII. 1919. do
25./VIII. 1919.

Samooporezovanje.

Beograd, Povjeren. jevr. nar. fonda	10.—
Gospić, R. Steiner	20.—
Bihac, Poslao Rafael Attijas: po 6.— Asriel Attijas, Š. Rechnitzer, A. Kavezon, Avram Levi po 3.— Hajim Levi, J. Papo, po 2.— Šabetaf Levi	32.—
	62.—

Skrabice.

Bihac, Poslao Rafael Attijas: Žid. nar. društvo 60.— Raf. Attijas 20.— Mat. Attijas 23.60. M. Levi 23.44, Šab. Levi 10.—	137.04
Visoko, Poslao D. Mestro: Bogošt. općina 24.—	
Karlovac, Po Karlovačkoj žid. omladini: Dr. Šik 1.— Singer 15.— Weinberger 30.— Blau 5.— Waider 5.—	56.—
	217.04

Zlatna knjiga.

Beograd, Poslao Žak Frid: S. Karglenović i Beraha sak. n. i. zaručnica Laure Albale i J. Hajima	500.—
Varaždin, Dr. F. Blühweissa n. i. svoje kćerke Fricike	200.—
Brod n. S. Mjesna Cijon. org. n. i. „Prva konferencija židovske omladine (kralj. SHS. u Brodu n. S. dne 10. i 11. augusta 1919.)	400.—
Zagreb, Prigodom Berit mila u kući Antuna Bauma sakupljeno n. i. prvorođenca Slavka	340.—
	1440.—

Masline.

Bjelovar, Poslao Slavko Fürst: U veselom društvu sak. u gaj Filipa Rosenzweiga 100.— Rud. Schey prig. obliet. smrti oca J. Mefer Scheyer 10.—	110.—
Sanski most, Braco Hasson n. i. sestre Regine Weiler za sretno ozdravljenje u gaj. Dr. Lichta,	20.—
Zagreb, Dragutin i Adela Anhalzer 40.— Emil Anhalzer 10.— i Simon Kron 20.— u vrt Davida 70.— N. N. n. i. Hana Gross 10.—	80.—
Djakovo, Poslala Jelka Spitzer za otvorenje vrta Hinko Bruck po 100.— Josefina Bruck, po 50.— J. Bruck, Mina Kraus, po 30.— G. Freundlich po 20.— M. Bruck, Gisela i Jelka Spitzer supr. Jak. Schwarz, Oskar Schwarz, N. N. po 10.— Ivana Kerpner, Artur Spiller	350.—
Zemun, Jos. H. Elias umjesto čestitke supr. Šime Spitzer u gaj. dr. Jacobi	20.—
Sarajevo, Žiga Becker za izgubljenu okladu 2 stabla n. i. Danda Schwarza u gaj. Joh. Thau 20.— Avram Papo sak. u gaj „Bargiore, Rosenfeld 50.— Dr. Neuman 40.— Hochsinger 30.— po 20.— Konforti, Poljokan, Weinobe, Zaloscer, po 10.— V. Hamović, Damon, Pinzi Leon, Pinzi Josef, Frosch, Goldstein, Gross, Heršković, Herzler, Katz, J. Konforte, Levi, Loranz, Neuberger, Papo sen, Papo jun. Perić, S. Pinto, A. Rosenrauch, M. Rosenrauch, Salom, Schnitzler, Stark, Steinhertz, Wachslar, Zentner	480.—
Bihac, Poslao Rudolf Rechnitzer: Šandor Rechnitzer n. i. Leop. Rechnitzer 50.— Ema n. i. Albert Rechnitzer 20.— po 10.— Haim n. i. Sara Pinto, J. Papo n. i. Bukice, Reg. Levi n. i. Jak. Levi, Jos. i Leon Kavezon n. i. Sal. Kavezon 2 stabla, B. Baruch n. i. S. Baruch, Jak. Baruch n. i. Jos. Baruch, Roza Rechnitzer n. i. Leop. Rechnitzer, Rika Kavezon n. i. Levi Attijas, Blanka Maestro n. i. Mirjam Maestro, Erna n. i. Serafine Israel, S. Levi, n. i. Bukice Levi Paula Haas n. i. E. Rechnitzer, Luna Levi n. i. Juda Levi, S. Anis n. i. Dav. Kavezon, A. Attijas n. i. M. Attias, Avram n. i. Juda, A. Levi n. i. Seraf. Israel, J. Pinto n. i. Blanke Attias, Jos. Levi i A. Abinca n. i. J. Levi, J. Levi n. i. E. Levi, Rika Pinto n. i. B. Altarac, Jeroh. Levi n. i. Seraf. Israel, J. Attijas n. i. R. Attijas, G. Levi n. i. Rahela Levi, Juda Maestro n. i. M. Maestro, N. Alfred n. i. Sal. Spiegel, Zadiš Salom 10.50, Avram Levi n. i. Raf. Levi sve u Herzl šumu	380.50
	1440.50

Na Herzl dan za Herzlovu šumu sakupljeno:

Beograd, Poslao Žak Frid, po društvu „Gideon“, „Karmel“ i „Atehija“ sakupljeno 1000.— Moše Rubinović, dar Jak. Manoilovića n. i. pok. sina Natana Manoilovića 100.— 1100.—	
Karlovac, Karlovačka žid. omlad. čist prihod Herzl Akademije n. i. Karlovački Židovi 1000.—	
Zemun, Poslao Jos. H. Elias; V. Scheyer 100.— Dr. I. Band i Cecilija 60.— po 20.— I. E. Pisker, Dr. Herzog, Dr. Urbach, prof. I. Kohn, R. Kohn, O. Goldstein, J. Sasson, Ig. Szemnitz, Z. Szemnitz po 10.— L. Deutsch, L. Scher, E. Stanić, D. Hohner, B. Tagleicht, J. Bril, H. Anaf, S. Schwitzer, inž. M. Hrz, J. Singer, M. Kohn, F. Schwitzer, inž. M. Herz, J. Singer, M. Kohn, F. H. Markus	500.—
Varaždin, Jos. Kluger poslao	30.—
Sisak, „Makkabeja“ sakupila	160.—
Petrijnja, Drag. Kessler 25.— Drag. Rosenthal 25.—	50.—
Brod n. S. Poslao Dr. O. Spiegler po 100.— R. Fuchs, dr. O. Spiegler, V. Fürst, H. Mahler, I. Steiener, V. Rothmüller, J. Montija, M. Goldstein, E. Eichhorn, M. Sessler; po 50.— M. Büchler, M. Bosković, F. Švrliuga, M. Spitzer, dr. S. Kun, J. Ružić; po 30.— B. Schwarz, S. Kohn, F. Spiegler; po 20.— D. Mahler, dr. Otto Spiegler, E. Mahler, H. Fuchs, S. Stern E. Schwimer, Adler Johana, H. Schulman, E. Grossman, D. Levi, inž. Grof; po 10.— B. Jellinek, G. Klein, Lj. Pollak, E. Mahler, E. Fischer, J. Weiss, J. Morvai, Spitzer, S. Kohn, R. Papo, L. Konforti, Ig. Weiss, B. Stein, M. Stern, Waldapfel, Herman; po 6.— S. Schlesinger; po 5.— A. Spira; po 4.— J. Samlaić; po 2.— Šaković	1.777.—
	4.617.—

Nahla.

Bihac, Poslao Rafael Attijas: kod vjenčanja Reg. Levi- Raf. Levi sak. Altarac i Kavezon: M. Levi 55.—; po 20.— J. Kavezon, Raf. Levi, G. Golubović; po 10.— M. Pesach, A. Attijas, Cevi Attijas, Haim Pinto, A. Altarac, I. Levi, Cohen Levi, Š. Rechnitzer, E. Herzler, F. Poljokan, Dević; po 6.— B. Friedman; po 4.— S. Pinto, po 3.— R. Attijas, svega 238.— Mazalka Attijas sak. kod vjenčanja Bukice 102.—	340.—
--	-------

Darovi god. smrti,

Brod na Savi: Ervin Müller n. i. pok. oca Adama	400.—
---	-------

Kolonija Členov.

Zagreb: Julijo Wiener	8.—
-----------------------	-----

Prinosi za „Nordauov grad“.

Novogradiska: Poslao Milan Bauer po 50.— Ela Reichert, I. König, po 30.— E. Wachslar, J. Rotman, Jakob Kohn, A. Reichert, E. Neumann; po 20.— P. Kaiser, M. Bauer, J. Politzer; po 15.— dr. A. Katz, po 14.— M. Taubner; po 10.— E. Roth, A. Mandlović, M. Wachtel, O. Pollak, I. Rechnitzer, L. Berger, Strauss, Žiga Wayk, H. Kohn, M. Fried, E. Metzner, H. Wachslar, D. Schleim, A. Dragoner; po 6.— O. Wachtel, dr. Wolheim, Fuchs, po 5.— I. Kohn ml., I. Margel, Isak, po 4.— Lausch, M. Schwarz, po 3.— Lefković; po 2.— Epstein Bauer, Fischer, Spitzer, Fried, Bauer svega 535.— Žiga Kohn sak. kod svatova Erne	130.—
	665.—
Djakovo: Vlatko Loschitz	60.—
Vinkovci: Josip Zilzer	170.—
Vukovar: Berta Goldarbeiter	50.—
Požega: Prigodom odlaska Egona Schwarza sakupljeno	50.—
Brod na Savi: Poslao dr. O. Spiegler po 100.— E. Eichorn, I. Steiner, Stupničko ugljeno društvo, dr. O. Spiegler, F. Švrliuga, Trg. i prometno društvo; po 50.— V. Fürst, Weiss i drug. Behrman, po 40.— Jellinek, po 30.— Musafija, M. Reiner, Rothmüller; po 25.— Klein; po 20.— Schwarz, Morvay, Sessler, Schulman, Glücksmann, Grossman, Prank, Müller, Spitzer, Sidon, Kuhn, Sessler, Weiss, Mahler, König, Semo, E. Kappon, Eisenstädter; po 10.— Albahari, Grün-	

baum, Weiss, J. Spitzer, Frank, N. N., Blumental, Mahler i Pollak, N. N., Deutsch, N. N., Sandl, Engl, po 5.— Kohn, po 4.— Weiss, Strasser	1408.—
Bjelovar: „Mirjam“ sak. na izletu 120.— Na zaručama Hochsinger Spiller sak. po 100.— Hochsinger, Spiller, po 50.— Friedman po 40.— Levi, po 20.— Leitner	430.—
Petrijnja: Drag. Kessler 25.—, Drag. Rosenthal 25.—	50.—
Zagreb: Ella i Jos. Mošanski 100.—, N. Sch. 50.—, dr. Beno Stein 20.—, Haslach-Mayer-Licht 20.—, Deutsch-Schreiber otkupnima 10.—, Oklada Fleischman-Donner 100.—, dr. Stein-Otto Kraus 50.—, N. N. 20.—, Josip Gross za uslugu A. Lichtu 20.—	390.—
	3278.—

Dječji sabirni arci.

Bjelovar: Božo Pick 90.—, Artur Schreiber 50.—, Stern Rosalija 47.—, Albin Fürst 46.—, Weiss Miroslav 40.—, Otton Hirschl 40.—	313.—
--	-------

Obnova Palestine.

Beograd: Poslao Žak Fried sakupljeno po „Karmelu“, Lazar Avramović 200.—, Herman Gubi 100.— Mayer Pinkas 55.—, dr. Eškenazi 25.—, Greta Bebebonović 20.—	400.—
Zemun dr. Herzog 20.—, Elias i Pisker 6.— D. Hochner 4.—	30.—
Bihac: Sara Attijas	4.—
Bjelovar: Lavoslav Hirschl	50.—
Zagreb: Recha Hessel i Alma Rotstein sakup. kod svatova Helene i Martina Gross	210.—
	694.—

Pionirski fond.

Beograd: Razni dobrovoljni prinosi po „Karmelu“	200.—
---	-------

Pregled.

Unišlo je dakle iz Hrvatske, Slavonije i Dalmacije	K 9.377.—
Iz Bosne i Hercegovine	K 1.417.54
Iz Srbije	K 2.210.—
	Ukupno K 13.004.54

Unišlo je dakle od 1. januara 1919. do 25. kolovoza 1919. sveukupno K 290.029.40.

Otkup od čestitanja.

Zadnjih godina uobičajilo se i u nas, da umjesto mnogih pismenih čestitaka, rođjacima i znancima našim prigodom Roš-hašana i Jom-kipurima darujemo jednu svotu kao otkup od čestitanja. Pozivamo stoga povjerenike, da bi već sada u svojim mjestima sakupljali otkup od čestitanja u korist Židovskog narodnog fonda. Imena darovatelja objelodanit ćemo u „Židovu“. Pošaljite stoga odmah imena svih darovatelja, da ih pravovremeno možemo objelodaniti.

Očekujemo da ćete ovoj akciji posvetiti mara i truda te time Židovskom narodnom fondu osigurati lijep materijalan uspjeh.

Povjereništvo židovskog nar. fonda.

JOSIP BRÜLL
špediterska radnja
ZEMUN
Bežanijska ulica 22. 147

Advokat
Dr. F. A. Bruck
otvorio je svoju pisarnu u
= Kutini =
Umoljavaju se gospoda sumišljenici, da svoje dopise previde Ž. n. f. markama.